

Od CPEC po Transkaspijski Korytarz Środkowy: geoeconomia, islam i zasoby strategiczne w rywalizacji mocarstw o Azję Południową i Centralną

Wstęp

Wystąpienia konferencyjne autora niniejszej pracy w roku akademickim 2025/2026 były poświęcone geoeconomii Chin, roli Pakistanu oraz znaczeniu Azji Centralnej w relacjach transatlantyckich. Prowadzą one do wspólnego wniosku: współczesna rywalizacja mocarstw coraz rzadziej ogranicza się do klasycznej siły militarnej, a coraz częściej przebiega przez infrastrukturę, kredyty, porty, korytarze transportowe, surowce strategiczne i kontrolę nad przepływami gospodarczymi. W referacie wygłoszonym podczas ogólnopolskiej konferencji poświęconej geoeconomii zasadniczym przedmiotem analizy była pozycja Pakistanu w strategii Pekinu wobec Indii, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia China-Pakistan Economic Corridor (CPEC).¹ W wystąpieniu anglojęzycznym, przygotowanym na konferencję dotyczącą współczesnych relacji między Europą a Stanami Zjednoczonymi, zasadniczym przedmiotem analizy była natomiast Azja Centralna jako obszar, w którym krzyżują się interesy Rosji, Chin, Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych oraz szeroko rozumianego świata muzułmańskiego.²

Wspólnym mianownikiem obu wystąpień jest refleksja nad rosnącym znaczeniem regionów, które jeszcze niedawno mogły być postrzegane jako peryferyjne wobec głównych centrów światowej polityki. Pakistan, choć geograficznie zaliczany przede wszystkim do Azji Południowej, ze względu na swoje położenie, relacje z Afganistanem, Chinami, Iranem, światem muzułmańskim oraz dziedzictwo dawnych szlaków handlowych może być analizowany również

¹ A. Bogusławski, *Geoeconomiczny wymiar rywalizacji Chin z Indiami: rola Pakistanu w strategii Pekinu*, materiały własne - prezentacja konferencyjna, Ogólnopolska konferencja: *Geoeconomia i siła gospodarcza jako narzędzie polityki zagranicznej*. UKEN, Kraków 23-24.04.2026.

² A. Bogusławski, *Islam, Strategic Resources and Geopolitics: Central Asia in Contemporary Transatlantic Relations*, materiały własne - prezentacja konferencyjna, The 30th Carpathian Youth Scientific Forum: *Transatlantic Relations at a Crossroads: Contemporary Europe-United States Relations*. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk 30.05.2026.

jako istotny element szerszej przestrzeni eurazjatyckiej. Podobnie Azja Centralna przestaje być rozumiana wyłącznie jako postradzieckie zaplecze wpływów rosyjskich. Coraz wyraźniej jawi się jako obszar, w którym nakładają się interesy mocarstw, kalkulacje gospodarcze, rywalizacja o zasoby oraz problemy bezpieczeństwa.

Celem tego eseju jest więc krótkie podsumowanie obu wystąpień oraz ich kompilacja analityczna z literaturą naukową przedmiotu dotyczącą obszaru Azji Południowej i Centralnej. Główna teza pracy zakłada, że Pakistan i Azja Centralna ukazują geoekonomię jako jeden z kluczowych języków współczesnych stosunków międzynarodowych. Korytarze gospodarcze, zasoby strategiczne oraz tożsamość islamska nie są już wyłącznie elementami lokalnej specyfiki, lecz współtworzą nową mapę rywalizacji mocarstw w przestrzeni eurazjatyckiej.

Geoekonomia jako wspólna rama interpretacyjna

Kategoria geoekonomii pozwala lepiej zrozumieć przemiany zachodzące we współczesnej polityce zagranicznej. Edward N. Luttwak już na początku lat dziewięćdziesiątych zwracał uwagę, że zakończenie zimnej wojny nie oznacza zaniku rywalizacji między państwami, lecz zmianę jej formy. Konflikt coraz częściej przenosi się z płaszczyzny militarnej na obszar gospodarki.³ Państwa nadal zabiegają o wpływy i przewagę, jednak coraz częściej wykorzystują w tym celu kapitał, technologie, handel, inwestycje oraz kontrolę nad kluczową infrastrukturą. Tak rozumianą perspektywę rozwinęli Robert D. Blackwill i Jennifer M. Harris, wskazując, że geoekonomia polega na stosowaniu narzędzi gospodarczych dla realizacji celów geopolitycznych.⁴

W takim rozumieniu port, autostrada, linia kolejowa, kredyt inwestycyjny czy przedsięwzięcie energetyczne nie są jedynie technicznymi elementami rozwoju gospodarczego. Mogą pełnić funkcję instrumentów oddziaływania politycznego. Państwo, które finansuje i realizuje strategiczne projekty infrastrukturalne, uzyskuje wpływ na elity polityczne, gospodarkę, przepływ danych, szlaki transportowe oraz długofalowe decyzje państwa partnerskiego.

³ E.N. Luttwak, *From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce*, "The National Interest" 1990, nr 20, s. 17-23.

⁴ R.D. Blackwill, J.M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-London 2016.

Geoekonomia nie polega zatem na prostym zastąpieniu geopolityki przez gospodarkę. Oznacza raczej sytuację, w której narzędzia gospodarcze stają się jednym z podstawowych środków prowadzenia polityki geopolitycznej.⁵

Tego rodzaju sposób myślenia jest szczególnie widoczny w polityce zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej. Inicjatywa Pasa i Szlaku, obejmująca szlaki lądowe i morskie, rozbudowę infrastruktury transportowej, projekty energetyczne oraz mechanizmy finansowania rozwoju, została zaprezentowana jako przedsięwzięcie o charakterze gospodarczym i kooperacyjnym. Równocześnie jednak wzmacnia ona strategiczną pozycję Pekinu w Eurazji, Azji Południowej, Afryce oraz na Bliskim Wschodzie. Właśnie z tej perspektywy należy analizować zarówno Chińsko-Pakistański Korytarz Gospodarczy w Pakistanie, jak i coraz silniejszą obecność Chin w Azji Centralnej.

Pakistan, CPEC i rywalizacja Chin z Indiami

Pierwsze wystąpienie autora na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie koncentrowało się na Pakistanie jako kluczowym partnerze Chin w Azji Południowej. Najważniejszym przejawem współpracy chińsko-pakistańskiej pozostaje China-Pakistan Economic Corridor, czyli Chińsko-Pakistański Korytarz Gospodarczy. CPEC obejmuje rozbudowę infrastruktury drogowej i kolejowej, inwestycje energetyczne, rozwój portu Gwadar, elementy infrastruktury cyfrowej oraz tworzenie specjalnych stref ekonomicznych.⁶ Nie jest to zatem pojedyncze przedsięwzięcie, lecz szeroki zespół powiązanych projektów, w których wymiar gospodarczy łączy się z technologicznym i strategicznym.

Z perspektywy Pekinu Pakistan odgrywa szczególną rolę strategiczną. Po pierwsze, daje Chinom możliwość uzyskania dostępu do Morza Arabskiego, a w dalszej perspektywie także skrócenia połączeń ze szlakami energetycznymi prowadzącymi z rejonu Zatoki Perskiej. Po drugie,

⁵ M. Wigell, S. Scholvin, *Geo-Economics as Concept and Practice in International Relations: Surveying the State of the Art*, FIIA Working Paper, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki 2018, <https://fiia.fi/en/publication/geo-economics-as-concept-and-practice-in-international-relations>, dostęp: 17.06.2026.

⁶ M. McCartney, *The Prospects of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC): The Importance of Understanding Western China*, CEI Working Paper Series, No. 2020-2, Center for Economic Institutions, Institute of Economic Research, Hitotsubashi University, Tokyo 2020.

wzmacnia chińską pozycję wobec Indii, które pozostają najważniejszym regionalnym rywalem Pekinu w Azji. Po trzecie, CPEC wpisuje się w szerszą strukturę Inicjatywy Pasa i Szlaku, której jednym z celów jest lepsze powiązanie zachodnich prowincji Chin z Oceanem Indyjskim oraz rynkami zewnętrznymi. Analizy CSIS (Center for Strategic and International Studies) wskazują, że CPEC należy do flagowych przedsięwzięć BRI, łącząc Kaszgar z pakistańskim portem Gwadar i obejmując m.in. autostrady, linie kolejowe, rurociągi, sieci światłowodowe oraz inwestycje energetyczne.⁷

W takim układzie Pakistan pełni podwójną rolę. Z jednej strony pozostaje ważnym partnerem strategicznym Chin, z drugiej zaś stanowi element chińskiej polityki równoważenia Indii. Nie należy jednak sprowadzać Islamabadu wyłącznie do roli pasywnego narzędzia w strategii Pekinu. Pakistan prowadzi bowiem politykę wielokierunkową: korzysta ze wsparcia Chin, ale jednocześnie utrzymuje relacje ze Stanami Zjednoczonymi, państwami Zatoki Perskiej, Turcją, Unią Europejską oraz innymi uczestnikami stosunków międzynarodowych. Pakistańskie elity starają się wykorzystywać rywalizację zewnętrznych mocarstw do realizacji własnych celów związanych z rozwojem gospodarczym, bezpieczeństwem państwa oraz stabilizacją finansową.

Najbardziej konfliktogenny wymiar CPEC dotyczy spornych terytoriów. Indie konsekwentnie sprzeciwiają się projektom, które - ich zdaniem - przebiegają przez obszary należące do Indii, lecz kontrolowane przez Pakistan. Indyjskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych w czerwcu 2024 r. odrzuciło odniesienia do Dżammu i Kaszmiru we wspólnym oświadczeniu Chin i Pakistanu oraz stwierdziło, że część projektów CPEC znajduje się na terytorium indyjskim pod nielegalną okupacją Pakistanu.⁸ Pokazuje to, że infrastruktura nie jest tu tylko problemem gospodarczym. Staje się narzędziem sporu o suwerenność, uznanie i geopolityczne położenie Indii.

CPEC nie jest jednak projektem pozbawionym słabości i ryzyk. Pakistan zmaga się z poważnymi wyzwaniami w zakresie bezpieczeństwa, zadłużenia, niestabilności politycznej oraz napięć wewnętrznych. Zamachy wymierzone w chińskich pracowników i infrastrukturę,

⁷ ChinaPower, CSIS, *How Is the Belt and Road Initiative Advancing China's Interests?*, <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>, dostęp: 18.06.2026.

⁸ Ministry of External Affairs, Government of India, *Official Spokesperson's response to media queries on references to Jammu & Kashmir in the China-Pakistan Joint Statement*, New Delhi, 13.06.2024, https://www.mea.gov.in/response-to-queries.htm?dtl/37866/Official_Spokespersons_response_to_media_queries_on_references_to_Jammu_Kashmir_in_the_ChinaPakistan_Joint_Statement, dostęp: 19.06.2026.

szczególnie w Beludżystanie, zwiększają koszty ochrony inwestycji i utrudniają ich sprawną realizację. Z tego względu CPEC nie powinien być interpretowany jako jednoznaczny i automatyczny sukces Pekinu. Jest raczej przykładem geoeconomii o dużym znaczeniu strategicznym, ale zarazem obciążonej wysokim poziomem ryzyka politycznego, finansowego i bezpieczeństwa.⁹

Azja Centralna jako przestrzeń transatlantyckiej uwagi

Drugie wystąpienie autora na konferencji organizowanej przez Vasyl Stefanyk Precarpathian National University w Ivano-Frankivsku przenosiło punkt ciężkości z Azji Południowej do Azji Centralnej. Główna teza była taka, że region ten nie jest już jedynie postradziecką peryferią. Kazachstan, Uzbekistan, Kirgistan, Tadżykistan i Turkmenistan leżą między Rosją, Chinami, Iranem, Afganistanem i Morzem Kaspijskim, a ich znaczenie rośnie przez zasoby, położenie transportowe, tożsamość islamską oraz możliwość dywersyfikowania zależności Zachodu.

Rosyjska agresja przeciwko Ukrainie istotnie wpłynęła na sposób kalkulowania interesów przez państwa Azji Centralnej. Kraje te nie zdecydowały się na zerwanie relacji z Moskwą, jednak zaczęły wyraźniej akcentować własną podmiotowość w polityce międzynarodowej. Nadal utrzymują więzi z Rosją, równocześnie pogłębiając współpracę z Chinami, Turcją, Unią Europejską oraz Stanami Zjednoczonymi. Jak trafnie wskazywał Alexander Cooley, rywalizacja mocarstw w Azji Centralnej nie polega wyłącznie na jednostronnym narzucaniu wpływów przez aktorów zewnętrznych. Miejscowe elity również współtworzą reguły tej gry i potrafią wykorzystywać konkurencję między mocarstwami do realizacji własnych interesów.¹⁰

Z perspektywy Zachodu coraz większego znaczenia nabiera dziś powiązanie trzech obszarów: dostępu do surowców strategicznych, rozwoju infrastruktury transportowej oraz

⁹ P. Opaliński, *Chińsko-Pakistański Korytarz Gospodarczy*, Analiza CSM 01/2025, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2025, <https://csm.org.pl/wp-content/uploads/2025/02/chinsko-pakistanski-korytarz.pdf>, dostęp: 19.06.2026.

¹⁰ A. Cooley, *Great Games, Local Rules: The New Great Power Contest in Central Asia*, Oxford University Press, New York 2012.

wzmacniania odporności łańcuchów dostaw. W kwietniu 2025 r. Unia Europejska wraz z państwami Azji Centralnej ogłosiła ustanowienie partnerstwa strategicznego, natomiast przewodnicząca Komisji Europejskiej zapowiedziała pakiet inwestycyjny w ramach inicjatywy Global Gateway, obejmujący m.in. transport, surowce krytyczne, łączność cyfrową, gospodarkę wodną oraz energetykę.¹¹ Równolegle USA rozwijają format C5+1 i dialog dotyczący minerałów krytycznych z pięcioma państwami regionu.¹²

Przykład Kazachstanu najlepiej pokazuje strategiczne znaczenie zasobów naturalnych w Azji Centralnej. Zgodnie z danymi World Nuclear Association państwo to od 2009 r. pozostaje największym producentem uranu na świecie, a w 2025 r. jego produkcja wyniosła około 25 839 ton, co odpowiadało mniej więcej 40% globalnego wydobycia.¹³ W kontekście transformacji energetycznej, rozwoju energetyki jądrowej, cyfryzacji oraz przemysłu obronnego tego rodzaju surowce przestają być wyłącznie kategorią ekonomiczną. Nabierają one znaczenia strategicznego, ponieważ dostęp do nich wpływa na bezpieczeństwo technologiczne, przemysłowe i polityczne państw.

Drugim istotnym elementem jest Korytarz Środkowy, rozumiany jako szlak komunikacyjno-handlowy łączący Chiny z Europą przez Azję Centralną, Morze Kaspijskie, Kaukaz Południowy oraz Turcję. Bank Światowy określa go jako korytarz multimodalny, którego rozwój może wzmocnić odporność handlu międzynarodowego i łańcuchów dostaw, choć wymaga znaczących nakładów na porty, infrastrukturę kolejową, logistykę oraz rozwiązania cyfrowe.¹⁴ W tym sensie Azja Centralna staje się nie tylko obszarem między Rosją a Chinami, ale również potencjalnym partnerem Europy w budowaniu alternatywnych tras gospodarczych.

¹¹ Council of the European Union, *Joint press release following the first EU-Central Asia summit*, 4.04.2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/04/04/joint-press-release-following-the-first-eu-central-asia-summit/>, dostęp: 20.06.2026.

¹² U.S. Department of State, *Inaugural C5+1 Critical Minerals Dialogue among the United States and Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan*, 9.02.2024, <https://2021-2025.state.gov/inaugural-c51-critical-minerals-dialogue-among-the-united-states-and-kazakhstan-the-kyrgyz-republic-tajikistan-turkmenistan-and-uzbekistan/>, dostęp: 20.06.2026.

¹³ World Nuclear Association, *Uranium and Nuclear Power in Kazakhstan*, aktualizacja: 11.06.2026, <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/kazakhstan>, dostęp: 20.06.2026.

¹⁴ World Bank, *Middle Trade and Transport Corridor: Policies and Investments to Triple Freight Volumes and Halve Travel Time by 2030*, World Bank, Washington 2023, <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/middle-trade-and-transport-corridor>, dostęp: 21.06.2026.

Islam, tożsamość i geopolityka

Wspólnym elementem obu wystąpień jest również odniesienie do świata islamu, choć wymaga ono ostrożnego i zniuansowanego ujęcia. Islam w Pakistanie oraz islam w Azji Centralnej nie stanowią tego samego zjawiska historycznego, społecznego ani politycznego. Pakistan ukształtował się jako muzułmańskie państwo Azji Południowej, związane z doświadczeniem kolonializmu brytyjskiego, konfliktem z Indiami oraz ideą politycznej reprezentacji muzułmanów subkontynentu indyjskiego. Azja Centralna jest natomiast obszarem o głębokich tradycjach islamskich, lecz jej tożsamość została silnie uformowana przez dziedzictwo dawnych imperiów, kulturę persko-turecką, szlaki Jedwabnego Szlaku oraz doświadczenie sowieckiej sekularyzacji.

Adeeb Khalid podkreśla, że islamu w Azji Centralnej po upadku komunizmu nie należy analizować za pomocą prostych analogii do doświadczeń Bliskiego Wschodu. W regionie tym religia odgrywa ważną rolę kulturową, historyczną i tożsamościową, jednak państwa Azji Centralnej pozostają formalnie świeckie, a ich władze często sprawują daleko idącą kontrolę nad sferą życia religijnego.¹⁵ S. Frederick Starr przypomina z kolei, że średniowieczna Azja Centralna była jednym z ważnych centrów cywilizacji islamskiej, nauki, handlu i kultury, a Samarkanda czy Bucharą nie były peryferiami, lecz istotnymi ośrodkami dawnej wymiany eurazjatyckiej.¹⁶

Z perspektywy polityki transatlantyckiej oznacza to konieczność większej wrażliwości na lokalny kontekst kulturowy i historyczny. Azja Centralna nie powinna być postrzegana jedynie jako zaplecze surowcowe ani jako proste przedłużenie postsowieckiej przestrzeni bezpieczeństwa. Jest to region, w którym przenikają się islam, dziedzictwo radzieckie, aspiracje narodowe oraz relacje z Turcją, Iranem, Pakistanem, Afganistanem i państwami Zatoki Perskiej. Autorzy książki pt. *„Central Asia in the Era of Sovereignty: The Return of Tamerlane?”* zwracają uwagę, że po uzyskaniu suwerenności państwa Azji Centralnej zaczęły kształtować własne modele tożsamości,

¹⁵ A. Khalid, *Islam after Communism: Religion and Politics in Central Asia*, University of California Press, Berkeley-Los Angeles 2007.

¹⁶ S.F. Starr, *Lost Enlightenment: Central Asia's Golden Age from the Arab Conquest to Tamerlane*, Princeton University Press, Princeton-Oxford 2013.

państwowości i polityki zagranicznej, które często nie mieszczą się w uproszczonych zachodnich schematach interpretacyjnych.¹⁷

W tym kontekście Pakistan i Azja Centralna ponownie ujawniają pewne podobieństwo. Nie wynika ono z przynależności do jednej, ściśle określonej kategorii geograficznej, lecz z pełnienia funkcji obszarów pomostowych. Pakistan łączy Chiny, Ocean Indyjski, Afganistan oraz szeroko rozumiany świat muzułmański. Azja Centralna natomiast stanowi przestrzeń pośredniczącą między Rosją, Chinami, Iranem, Turcją, Kaukazem i Europą. Oba regiony pokazują, że współczesnej Eurazji nie da się analizować wyłącznie przez pryzmat tradycyjnych granic kontynentalnych. Bardziej użyteczne staje się spojrzenie na szlaki, przepływy, tożsamości oraz sieci zależności.

Wnioski

Podsumowując analizy przeprowadzone przez autora, można stwierdzić, że Pakistan i Azja Centralna są różnymi, ale powiązanymi laboratoriami współczesnej geoeconomii. W Pakistanie najważniejszy jest wymiar chińsko-indyjskiej rywalizacji i rola CPEC jako narzędzia strategicznego oddziaływania. W Azji Centralnej kluczowe są zasoby, korytarze transportowe, osłabienie monopolu Rosji, wzrost wpływów Chin oraz rosnące zainteresowanie Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych.

Zasadniczy wniosek płynący z tej analizy wskazuje, że infrastruktura nie pełni już wyłącznie funkcji technicznego zaplecza gospodarki. Port Gwadar, Korytarz Środkowy, sieci energetyczne, połączenia światłowodowe, złoża uranu oraz surowce krytyczne stają się coraz ważniejszymi instrumentami polityki zagranicznej. Państwa dysponujące kapitałem, technologią i kontrolą nad logistyką zyskują możliwość oddziaływania na długofalowe decyzje swoich partnerów. Równocześnie kraje położone w tych regionach nie są jedynie biernymi obiektami rywalizacji mocarstw. Pakistan, Kazachstan, Uzbekistan oraz pozostałe państwa Azji Centralnej

¹⁷ D.L. Burghart, T. Sabonis-Helf (red.), *Central Asia in the Era of Sovereignty: The Return of Tamerlane?*, Lexington Books, Lanham 2018.

starają się prowadzić politykę równoważenia, dywersyfikować relacje zewnętrzne i zachowywać własną podmiotowość w coraz bardziej konkurencyjnym środowisku międzynarodowym.

Dla Zachodu, w tym dla Europy i Stanów Zjednoczonych, najważniejsza lekcja brzmi: zaangażowanie w tych regionach nie może być oparte wyłącznie na wydobyciu surowców, krótkoterminowych interesach bezpieczeństwa albo rywalizacji z Chinami i Rosją. Skuteczna polityka wymaga cierpliwości, inwestycji, zrozumienia lokalnych kultur i uznania suwerenności partnerów. W przeciwnym razie Zachód będzie postrzegany jako kolejny zewnętrzny gracz, a nie realna alternatywa.

Wystąpienia konferencyjne oraz przeprowadzona analiza literatury przedmiotu prowadzą do zasadniczej konkluzji: przyszły kształt stosunków międzynarodowych nie będzie wyznaczany wyłącznie przez decyzje podejmowane w Waszyngtonie, Brukseli, Pekinie czy Moskwie. Coraz większe znaczenie będą miały również takie miejsca jak Gwadar, Samarkanda, Astana, Taszkent oraz szlaki transportowe przebiegające wokół Morza Kaspijskiego. To właśnie tam krzyżują się współcześnie geoeconomia, świat islamu, zasoby strategiczne oraz interesy rywalizujących mocarstw. Z tego względu zarówno Pakistan, jak i Azja Centralna wymagają poważnego zainteresowania badawczego.

Bibliografia

Materiały własne autora

Bogusławski A., *Geoekonomiczny wymiar rywalizacji Chin z Indiami: rola Pakistanu w strategii Pekinu*, materiały własne - prezentacja konferencyjna, UKEN, Kraków 2026.

Bogusławski A., *Islam, Strategic Resources and Geopolitics: Central Asia in Contemporary Transatlantic Relations*, materiały własne - prezentacja konferencyjna, The 30th Carpathian Youth Scientific Forum, 30.05.2026.

Książki i opracowania naukowe

Burghart D.L., Sabonis-Helf T. (red.), *Central Asia in the Era of Sovereignty: The Return of Tamerlane?*, Lexington Books, Lanham 2018.

Blackwill R.D., Harris J.M., *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-London 2016.

Cooley A., *Great Games, Local Rules: The New Great Power Contest in Central Asia*, Oxford University Press, New York 2012.

Khalid A., *Islam after Communism: Religion and Politics in Central Asia*, University of California Press, Berkeley-Los Angeles 2007.

Luttwak E.N., *From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce*, "The National Interest" 1990, nr 20, s. 17-23.

McCartney M., *The Prospects of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC): The Importance of Understanding Western China*, CEI Working Paper Series, No. 2020-2, Center for Economic Institutions, Institute of Economic Research, Hitotsubashi University, Tokyo 2020.

Starr S.F., *Lost Enlightenment: Central Asia's Golden Age from the Arab Conquest to Tamerlane*, Princeton University Press, Princeton-Oxford 2013.

Wigell M., Scholvin S., *Geo-Economics as Concept and Practice in International Relations: Surveying the State of the Art*, FIIA Working Paper, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki 2018.

World Bank, *Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors*, World Bank, Washington 2019.

World Bank, *Middle Trade and Transport Corridor: Policies and Investments to Triple Freight Volumes and Halve Travel Time by 2030*, World Bank, Washington 2023.

Źródła internetowe, analizy i dokumenty instytucjonalne

ChinaPower, CSIS, *How Is the Belt and Road Initiative Advancing China's Interests?*, <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>, dostęp: 18.06.2026.

Council of the European Union, *Joint press release following the first EU-Central Asia summit*, 4.04.2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/04/04/joint-press-release-following-the-first-eu-central-asia-summit/>, dostęp: 20.06.2026.

Ministry of External Affairs, Government of India, *Official Spokesperson's response to media queries on references to Jammu & Kashmir in the China-Pakistan Joint Statement*, 13.06.2024, https://www.mea.gov.in/response-to-queries.htm?dtl/37866/Official_Spokespersons_response_to_media_queries_on_references_to_Jammu_Kashmir_in_the_ChinaPakistan_Joint_Statement, dostęp: 19.06.2026.

Opaliński P., *Chińsko-Pakistański Korytarz Gospodarczy*, Analiza CSM 01/2025, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2025, <https://csm.org.pl/wp-content/uploads/2025/02/chinsko-pakistanski-korytarz.pdf>, dostęp: 19.06.2026.

U.S. Department of State, *Inaugural C5+1 Critical Minerals Dialogue among the United States and Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan*, 9.02.2024, <https://2021-2025.state.gov/inaugural-c51-critical-minerals-dialogue-among-the-united-states-and-kazakhstan-the-kyrgyz-republic-tajikistan-turkmenistan-and-uzbekistan/>, dostęp: 20.06.2026.

World Nuclear Association, *Uranium and Nuclear Power in Kazakhstan*, aktualizacja: 11.06.2026, <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/kazakhstan>, dostęp: 20.06.2026.